

MARZEC

W edycji marcowej poradnika poznacie zasady, które pomogą Wam uniknąć błędów ortograficznych dotyczących pisowni wielką i małą literą.

Uwaga językowa:

Możemy pisać:

- ✓ wielką literą,
- ✓ dużą literą,
- ✓ małą literą,
- ✓ od dużej litery,
- ✓ od wielkiej litery,
- ✓ od małej litery.

Nie możemy za to pisać:

- ✗ z wielkiej litery,
- ✗ z dużej litery,
- ✗ z małej litery.

❖ WIELKĄ LITERĄ PISZEMY:

1. Imiona, nazwiska ludzi, imiona własne zwierząt i drzew, imiona własne bogów oraz istot mitologicznych, pseudonimy i przezwiska ludzi, np. Allach (Allah), Zeus, Pegaz, Cerber, Sfinks, Sabata, Krzywousty.

- **Uwaga:** Nazwy pospolite użyte w funkcji imion własnych postaci literackich należy pisać wielką literą, np. Podkomorzy, Wojski, Hrabia, Asesor (postacie z „*Pana Tadeusza*” A. Mickiewicza).

2. Jeśli przydomek jest wyrażeniem przymikowym, to występujące w nim rzeczowniki piszemy wielką literą, a przyimek małą, np. Jan bez Ziemi, Biedaczyna z Asyżu, Jan z Tęczyna.

3. Nazwy mieszkańców części świata, np. Amerykanin, Australijczyk, Europejczyk.

4. Nazwy hipotetycznych mieszkańców planet, np. Marsjanin, Wenusjanin.

5. Nazwy mieszkańców krajów, np.

- Polka (*obywatelka Polski*), ale polka (*jako taniec*)
- Szwajcar (*obywatel Szwajcarii*), ale szwajcar (*odźwierny*)
- Greczynka (*obywatelka Grecji*), ale greczynka (*suknia*)

6. Nazwy mieszkańców miast i ich dzielnic, osiedli i wsi, np. Warszawianin, Zgierzanin, Ochocianka, Mokotowianin, Nowohucianin, Chochołowianin.

Dopuszcza się alternatywny zapis (małą lub wielką literą) nieoficjalnych nazw etnicznych, takich jak kitajec lub Kitajec, jugol lub Jugol, angol lub Angol, żabojad lub Żabojad, szkop lub Szkop, makaroniarz lub Makaroniarz.

(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)

7. Nazwy członków narodów, ras i szczepów, np. Żyd (*członek narodu*), ale żyd (*jako wyznawca judaizmu*), Murzyn (*człowiek rasy czarnej*), ale murzyn (*ktoś bardzo opalony*), Metys, Słowianin.

8. Nazwy mieszkańców terenów geograficznych, np. regionów, krain, prowincji: Kurp, Bawarczyk, Ślązaczka, Kaszub, Pomorzanin.

9. Nazwy dynastii, np. Burbonowie, Hohenzollernowie, Jagiellonowie.

10. Nazwy świąt i dni świątecznych w odróżnieniu od ich nazw opisowych, np. Nowy Rok, Boże Narodzenie, Gwiazdka, Wniebowzięcie, Wielkanoc, (*ale: niedziela wielkanocna*), Popielec, (*ale: środa popielcowa*), Wielki Czwartek, Wielki Tydzień, Boże Ciało, Zaduszki, Wszystkich Świętych, Zielone Świątki, 3 Maja, Dzień Matki, Narodowe Święto Niepodległości.

11. Nazwy imprez międzynarodowych lub krajowych, którym organizatorzy chcą nadać specjalny tytuł, np. Igrzyska XXV Olimpiady, Wielka Pardubicka, Ogólnopolski Konkurs Ortograficzny „Mistrz Ortografii”, Światowy Dzień Młodzieży, Dzień Ziemi.

Przymyki występujące wewnątrz tych nazw piszemy małą literą, np. V Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej, Dzień bez Samochodu.

12. W tytułach – odmiennych i nieodmiennych czasopism i cykli wydawniczych oraz nazw wydawnictw seryjnych piszemy wielką literą wszystkie wyrazy z wyjątkiem przymków i spójników występujących wewnątrz tych nazw, np. Gazeta Wyborcza, To i Owo, Biblioteka Wiedzy o Prasie, Po Prostu. (*UCHWAŁA RADY JĘZYKA POLSKIEGO – 2008 r.*)

13. Pierwszy wyraz w tytułach utworów literackich, naukowych, w tytułach odezów, deklaracji, ustaw, akcji charytatywnych, np. Kodeks pracy, Konstytucja 3 maja, Deklaracja praw człowieka, Karta nauczyciela, Ustawa o wychowaniu w trzeźwości.

➤ **Wyjątki:** *Stary Testament, Nowy Testament, Pismo Święte, Biblia Tysiąclecia, a także tytuły ksiąg biblijnych, np. Księga Liczb, Księga Psalmów, Księga Powtórzonego Prawa, Dzieje Apostolskie.*

14. W muzyce na oznaczenie tonacji durowych używamy wielkich liter, a tonacji molowych małych, np.

– D – dur a – moll

– B – dur b – moll

– C – dur c – moll

➤ **Uwaga:** W tytułach utworów muzycznych wyraz, który jest nazwą gatunkową utworu, piszemy małą literą, np. symfonia Pastoralna, sonata Księżycowa, symfonia Beethovena, nokturn Es – dur.

15. Nazwy krajów czcionek drukarskich, np. Ariel, Silesia, Times New Roman.

16. Nazwy języków programowania i systemów komputerowych, np. Windows, Word.

17. Jednowyrazowe nazwy programów radiowych i telewizyjnych, tytuły audycji, słuchowisk, widowisk, np. Animals, Ciuchcia, Panorama, Wieczorynka, Wiadomości.

18. Natomiast w wielowyrazowych nazwach programów radiowych i telewizyjnych wielką literą pisze się tylko pierwszy wyraz, np. Przegląd wydarzeń tygodnia, Poezja na dobranoc, Sportowa niedziela.

- **Uwaga:** Jeśli program telewizyjny lub radiowy ma charakter cykliczny, wszystkie wyrazy w tytule (oprócz przyimków i spójników) należy pisać wielką literą, np. *Katolicki Magazyn Młodzieżowy, Teatr Telewizji*.

19. Tytuły modlitw, np. *Gorzkie żale, Modlitwa za rodziców*.

ale: *Modlitwa Pańska, Skład Apostolski, Anioł Pański, Litania do św. Franciszka z Asyżu*.

20. Nazwy gwiazd, planet i konstelacji, np. *Mars, Gwiazda Polarna, Wielki Wóz, Droga Mleczna, Księżyc, Ziemia, Słońce, Galaktyka* – tylko w znaczeniu terminów astronomicznych, natomiast w znaczeniu pospolitym małą literą, np. *Naszą planetą jest Ziemia. Coraz częstsze są trzęsienia ziemi. Poza naszą Galaktyką istnieją jeszcze inne galaktyki*.

21. Wszystkie człony w nazwach komet, np. *Kometa Halleya, Kometa Enckego*.

(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)

22. Jednowyrazowe i wielowyrazowe nazwy własne państw, regionów, prowincji, stanów, miast, osiedli, wsi, np. *Rzeczpospolita Polska, Księstwo Warszawskie, Wielkie Księstwo Poznańskie, Krakowskie, Poznańskie, Teksas*.

Ale: *państwo polskie, państwo czeskie, węgierskie*.

Podobnie piszemy wyrazy pospolite używane w znaczeniu nazwy własnej, np.

Korona (Polska), Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia, Sopot), Kraj Wschodzącego Słońca, Kraj Kwitnącej Wiśni, ale kraj samurajów (Japonia).

23. Nazwy obszarów geograficzno – kulturowych, np.

Wschód (Azja), Zachód (kraje zachodniej Europy); ale *wschód, zachód jako strony świata*.

24. Jednowyrazowe nazwy geograficzne i miejscowe, np. *Gubałówka, Powiśle*.

25. Wielowyrazowe nazwy geograficzne i miejscowe, np. *Morskie Oko, Rzeka Świętego Wawrzyńca, Dolny Śląsk, Wielki Kociot Śnieżny*.

- **Uwaga:**

- Jeśli nazwa własna składa się z dwu członów i drugi człon jest rzeczownikiem w mianowniku nieodmieniającym się, wtedy człon pierwszy traktujemy jako wyraz pospolity i piszemy go małą literą, np. *pustynia Gobi, półwysep Hel, morze Bałtyk, morze Marmara*.
- Jeśli nazwa własna składa się z dwu członów i człon drugi jest rzeczownikiem w dopełniaczu lub przymiotnikiem w mianowniku, oba człony pisze się wielką literą, np. *Cieśnina Meksykańska, Kanał Panamski, Góra Kościuszki, Hala Gąsienicowa*.

Przymiotniki: *południowy, północny, wschodni, zachodni* pisze się wielką literą, jeśli są integralną częścią nazw geograficznych, nazw państw oraz innych jednostek terytorialnych lub administracyjnych, np. *Republika Południowej Afryki, Tatry Zachodnie*.

– Przyimki występujące wewnątrz tych nazw piszemy małą literą, np. *Nakło nad Notecią* albo *Nakło n. Notecią, Gródek nad Dunajcem* albo *Gródek n. Dunajcem*.

26. Jedno – i wielowyrazowe nazwy dzielnic, ulic, placów, rynków, parków, bulwarów, budowli, zabytków, obiektów sportowych, np. *Żoliborz, Łazienki, Planty, Rynek, Powązki, Barbakan, Spodek*.

27. W nazwach obiektów przestrzeni publicznej stojący na początku wyraz: *aleja, brama, bulwar, osiedle, plac, park, kopiec, kościół, klasztor, pałac, willa, zamek, most, molo, pomnik, cmentarz itp. (przy utrzymaniu pisowni małą literą wyrazu ulica)*, np. *ulica Józefa Piłsudskiego, Aleja Róż, Brama Warszawska, Plac Zbawiciela, Park Kościuszki, Kopiec*

Wandy, Kościół Mariacki, Pałac Staszica, Zamek Książ, Most Poniatowskiego, Pomnik Ofiar Getta, Cmentarz Rakowicki. **(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)**

28. Wyrazy wchodzące w skład określenia dotyczącego nazw ulic, placów i parków oraz różnego typu budowli piszemy wielką literą, natomiast spójniki i przyimki wchodzące w skład nazwy piszemy małą literą, np. Plac Wolności i Zwycięstwa, Park Biegu po Zdrowie, Kościół Świętych Piotra i Pawła, Pomnik Zaślubin Polski z Morzem.

29. Wszystkie człony (oprócz przyimków i spójników) w wielowyrzutowych nazwach lokali usługowych i gastronomicznych, np. Karczma Słupska, Kawiarnia Literacka, Księgarnia Naukowa, Kino Charlie, Apteka pod Orłem, Bar Flisak, Hotel pod Różą, Hotel Campanile, Restauracja pod Żaglami, Winiarnia Bachus, Zajazd u Kmicica, Pierogarnia Krakowiacy, Pizzeria Napoli, Trattoria Santa Lucia, Restauracja Veganic, Teatr Rozmaitości, Teatr Wielki.

(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)

30. Nazwy indywidualne urzędów, władz, instytucji, szkół, organizacji, towarzystw, nazwy zespołów muzycznych, artystycznych i sportowych. Występujące w tych nazwach przyimki, spójniki, wyrażenia typu: *imienia, pod wezwaniem, na rzecz, do spraw, numer, przeciwko*, itp. piszemy małą literą, np. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Urząd Rady Ministrów, Fundacja im. Bogdana Jańskiego na rzecz Dzieci Upośledzonych Umysłowo i Fizycznie, Mali Gorzowiacy (*zespół taneczny*).

Ale: Już czwarty *sejm* zajmuje się emeryturami. (Wyraz *sejm* został użyty jako pospolity).

31. Reguła stosowania wielkich liter odnosi się także do nazw jednostek wojskowych traktowanych jako nazwy własne, np. 1. Pułk Strzelców Podhalańskich albo I Pułk Strzelców Podhalańskich.

32. Zawsze wielką literą pisze się nazwy takich urzędów jak: Konwent Seniorów, Konwencja Narodowa.

33. Na ogół wielką literą pisze się – w znaczeniu instytucji, organizacji i ogółu wiernych – wyraz *Kościół*, natomiast towarzyszące mu określenia zapisujemy małą literą, np. Kościół zielonoświątkowy, Kościół katolicki, Kościół protestancki.

34. Jednoosobowe nazwy urzędów w aktach prawnych, np. Akceptuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zatwierdza Prezes Rady Ministrów, obrady Sejmu otwiera Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Obywatelskich ma uprawnienia w zakresie (...).

Natomiast w innych przypadkach piszemy małą literą, np. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, premier, wojewoda śląski.

➤ **Uwaga:** Jednak zgodnie ze zwyczajem pisowni wielkimi literami można stosować również w tekstach o innym przeznaczeniu, pod warunkiem że nazwa taka odnosi się do konkretnej osoby i występuje w pełnym brzmieniu, np. *Dziś Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej odwiedził nasze miasto. Jan Kowalski został powołany na stanowisko Wojewody Małopolskiego.*

35. Nazwy orderów i odznaczeń, np. Virtuti Militari, Order Orła Białego, Order św. Stanisława.

36. Jednowyrazowe nazwy nagród, np. Oskar, Felix, Nobel.

37. Wszystkie człony w wielowyrazowych nazwach nagród (oprócz przyimków i spójników oraz wyrazów typu imienia), w nazwach orderów, medali, odznaczeń, nagród i tytułów honorowych, np. Nagroda im. Jana Karskiego i Poli Nireńskiej, Nagroda Nobla, Nagroda Pulitzera, Nagroda Templetona, Nagroda Kioto, Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus, Nagroda Artystyczna Miasta Lublin, Nagroda Literacka Gdynia, Śląska Nagroda Jakości, Nagroda Rektora za Wybitne Osiągnięcia Naukowe, Nagroda Newsweeka im. Teresy Torańskiej, Nagroda Wielkiego Kalibru, Mistrz Mowy Polskiej, Ambasador Polszczyzny, Honorowy Obywatel Miasta Krakowa.

(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)

38. Nie tylko nazw firm, marek i modeli wyrobów przemysłowych, ale także pojedynczych egzemplarzy tych wyrobów (samochód marki Ford i pod oknem zaparkował czerwony Ford). **(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)**

❖ **MAŁĄ LITERĄ PISZEMY:**

1. Nazwy dni tygodnia, np. poniedziałek, niedziela.

➤ **Wyjątki:** Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota, Wielki Tydzień.

2. Nazwy miesięcy, np. styczeń, wrzesień.

3. Nazwy okresów kalendarzowych, np. karnawał, półrocze, wiek, adwent, post.

4. Nazwy okresów, epok i prądów kulturalnych, np. średniowiecze, barok, neoromantyzm.

➤ **Wyjątek:** Młoda Polska.

5. Nazwy kierunków filozoficznych, kulturowo – artystycznych, społeczno – politycznych utworzonych od nazw ich twórców, np. dostojewszczyzna, marksizm, żeromszczyzna.

6. Nazwy wydarzeń lub aktów dziejowych, np. bitwa grunwaldzka, kongres wiedeński, pokój toruński, powstanie styczniowe, rewolucja francuska, obrady okrągłego stołu, stan wojenny. **Wyjątek** stanowią tu nazwy miesięcy, którymi przenośnie określamy wypadki dziejowe we współczesnej historii Polski, np. Czerwiec '56, Grudzień '70, a także Bitwa Warszawska.

7. Nazwy obrzędów, zabaw i zwyczajów, np. andrzejki, mikołajki, dożynki, dyngus, gaik, oczepiny, turoń, walentynki, zaręczyny.

8. Nazwy gatunkowe modlitw i nabożeństw, utworów literackich i naukowych, utworów muzycznych, programów radiowych i telewizyjnych, np. litania, godzinki, msza, słuchowisko, (ale: tytuły modlitw, programów itp. piszemy wielką literą).

9. Nazwy tańców np. kankan, krakowiak, polka, twist, polonez, zbójnicki.

10. Nazwy jednostek monetarnych, także utworzone od imion własnych, np. złoty, grosz, dolar, ludwik, napoleon, holender.

11. Nazwy sztucznych języków międzynarodowych, np. esperanto.

12. Potocznie używane jednoczłonowe nazwy roślin (drzew, krzewów, warzyw, owoców, kwiatów), np. mikołajek, jonatany, marcinki, turki.

13. Nazwy urzędów, władz, instytucji, organizacji, zakładów używane w znaczeniu nazw pospolitych, np. bank, uniwersytet.

14. Nazwy: senat, sejm, izba, izba ustawodawcza, jeśli są używane w znaczeniu nazw pospolitych, np. Ówczesny sejm zajmował się tymi problemami.

15. Tytuły naukowe i zawodowe, np. magister, doktor habilitowany, inżynier.

16. Nazwy godności, np. prezydent, premier, minister, dziekan, marszałek, generał, prezes.

17. Nazwy żołnierzy, np. ułan, piechur, kawalerzysta, pancerniak, saper.

18. Nazwy członków bractw, zgromadzeń zakonnych, np. kameduła, kapucyn, karmelitanka bosa, jezuita, franciszkanin, ale: *kościół Franciszkanów*.

➤ **Wyjątek:** Krzyżak – członek zakonu i jednocześnie obywatel państwa krzyżackiego.

19. Nazwy członków społeczności wyznaniowych, np. chrześcijanin, katolik, ewangelik, buddysta, mahometanin, żyd jako wyznawca judaizmu, (ale: *Żyd jako członek narodu*).

20. Nazwy członków partii, organizacji społecznych, zespołów artystycznych, sportowych, więźniów obozów koncentracyjnych, np. peeselowiec, legionista (*członek klubu sportowego Legia*), wiślak, oświęcimiak, sybirak, mazowszanka (*członkini zespołu Mazowsze*),

ale: Mazowszanin (*jako mieszkaniec Mazowsza*)

21. Rzeczowniki utworzone od imion własnych, używane jako nazwy pospolite, np. kościuszkowiec, piłsudczyk.

22. Niejednostkowe nazwy istot mitologicznych i wierzeń religijnych, np. fauny, erynie, rusatki, syrenki, bogowie, anioły, krasnoludki.

23. Nazwy absolwentów szkół, np. harwardczyk, batorak.

24. Nazwy stron świata, np. północny zachód.

25. Pojęcia i terminy geograficzne, np. biegun południowy, równik, koło podbiegunowe.

26. Nazwy okręgów administracyjnych współczesnych i historycznych, wyodrębnionych w strukturach państwowych i kościelnych, np. gmina warszawska, powiat przemyski, ziemia dobrzyńska, ziemia łęczycka, archidiecezja gnieźnieńska, diecezja poznańska.

27. Przymiotniki tworzone od nazw osobowych, bez względu na to, czy ich interpretacja jest dzierżawcza (odpowiadająca na pytanie *czyj?*), czy też jakościowa (odpowiadająca na pytanie *jaki?*), np. *dramat szekspirowski, epoka zygmuntońska, koncert chopinowski, koncepcja kartezjańska, filozofia sokratejska, dialogi platońskie, wiersz miłoszowski*.

(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)

28. Przymiotniki tworzone od imion (rzadziej od nazwisk) zakończone na *-owy, -in(-yn)*, – ów będą mogą być zapisywane małą lub wielką literą, np. *jackowe dzieci* lub *Jackowe dzieci, poezja miłoszowa* lub *poezja Miłoszowa, zosina lalka* lub *Zosina lalka, jacków dom* lub *Jacków dom*. **(Uchwała RJP z 1 stycznia 2026 r.)**

Trening czyni mistrza.

Quiz wiedzy dotyczący pisowni wielką i małą literą

<https://learningapps.org/display?v=pv3cj3yq320>

...strowianin (o, O)

...erber (c, C)

...uropejczyk (e, E)

...owiat ...strowski (p / P; o / O)

...arsjanin (m, M)
...rancuz (f, F)
...ezuita (j, J)
...urzyn (m, M)
...łowianie (s, S)
...anał Panamski (k, K)
...omorzanin (p, P)
...ajazd U Kmicica (z, Z)
...ościół Mariacki (k, K)
...zień ...atki (d / D; m / M)
...opielec (p, P)
...omnik Adama Mickiewicza (p, P)
dramat ...ekpirowski (sz / Sz)
rok ...ickiewiczowki (m / M)
...wiatowy ...zień ...łodzieży, (ś / Ś; d / D; m / M)
...wist (t, T)
...azeta ...yborcza (g / G; w / W)
...eklaracja ...raw ...łowieka (d / D; p / P; cz / Cz)
...owstanie ...istopadowe (p / P; l / L)
...sięga ...salmów (k / K; p / P)
...rder Orła Białego (o, O)
...anorama (p, P)
...imes ...ew ...oman (t / T; n / N; r / R)
...olar (d, D)
...óra Kościuszki (g, G)
...wiazda ...olarna (g / G; p / P)
...rójmiasto (t, T)
...ymfonia Księżycowa (s, S)
...orskie ...ko (m / M; o / O)
...ótysep Hel (p / P)
...usatki (r, R)
...arnawał (k, K)